

تهدیدهای نوپدید در حوزه‌ی اقتصاد و مالی بین‌المللی با رویکرد امنیت ملی

مینو کیانی‌راد^۱

پذیرش مقاله: ۹۸/۱۲/۰۳

دریافت مقاله: ۹۸/۱۰/۱۶

چکیده

تاریخ سیاسی و اقتصادی جهان از زمان شکل‌گیری نظریه‌های وابستگی شاهد رویدادهای بسیاری در مسیر هدایت جهان به سمت ایجاد وابستگی بوده است و این رویدادها با برده‌داری، اشغال سرزمینی، استعمار و استثمار کشورها، جنگ جهانی اول، بحران مالی ۱۹۲۹، جنگ جهانی دوم، جنگ سرد، بحران‌های مالی و جنگ‌های ارزی قرن بیستم، انواع جنگ‌های منطقه‌ای، ترور شخصیت‌های سیاسی و اقتصادی، سیر تحولی ابزارهای فشار بر کشورها را طی نموده است. از سوی دیگر با برتری اقتصادی ایالات متحده‌ی آمریکا بر جهان و سلطه اقتصادی دلار آمریکا بر اقتصاد و روابط مالی بین‌المللی به‌ویژه بعد از فروپاشی برتون وودز در سال ۱۹۷۳ و همچنین محوریت پترو دلار در نظام مالی و بودجه‌ای اغلب کشورهای جهان به‌ویژه کشورهای متکی به درآمدهای نفتی و به دنبال طرح مسائلی همچون حقوق بشر، شفافیت مالی، مبارزه با پول‌شوئی و مبارزه با تأمین مالی تروریسم به بهانه‌ی حفظ امنیت ملی آمریکا و امنیت ملی جامعه‌ی جهانی مطرح شد. با پیروزی نظام انقلاب اسلامی ایران در سال ۱۳۵۷، موضوع مقابله با آرمان‌های نظام جمهوری اسلامی ایران به بهانه‌ی حفظ امنیت ملی آمریکا در دستور کار مقامات آمریکایی قرار گرفت و انواع ابزارهای به کار گرفته شد به‌نوعی که بعد از ۸ سال جنگ تحمیلی و اعمال سخت‌ترین تحریم‌ها، امروز موضوع اعمال جنگ روانی یا جنگ خاموش خزانه و تهدید مجدد کشورمان به گزینه‌ی نظامی روی میز، به‌عنوان ابزار فشار بر نظام جمهوری اسلامی ایران به کار گرفته می‌شود. مقاله‌ی حاضر با مروری بر تحولات فوق و با تأکید بر تهدیدات نوپدید، در حوزه‌ی اقتصادی و مالی بین‌المللی با رویکرد امنیت ملی کشور دارد و تلاش شده است تا ضمن شناخت انواع تهدیدها اعم از تهدیدات نوپدید، تهدیدات باز پدید و تهدیدات ناپدید، تهدیدات هیبریدی یا ترکیبی را بر اساس مدل مفهومی مورد تحلیل قرار داده و راه‌حل‌های کوتاه‌مدت و بلندمدت راهبردی جهت تبدیل تهدیدها به فرصت‌های نوپدید، باز پدید و ناپدید ارائه نماید.

واژگان کلیدی: جنگ، تحریم، برجام، خزانه‌داری آمریکا، ارز، حملات سایبری، عملیات روانی.

۱. دکترای مدیریت مالی و استاد دانشگاه خاتم (نویسنده مسئول) Mkianirad96@gmail.com

مقدمه

تاریخ سیاسی و اقتصادی جهان در طول قرون اخیر شاهد نظام برده‌داری، اشغال سرزمین‌های آباد و همچنین استعمار و استثمار کشورهای غنی از منابع طبیعی و زیرزمینی بوده است. به‌طوری‌که در قرن بیستم با فراهم آوردن زمینه‌های بروز جنگ جهانی اول، انتقال قدرت و سلطه از اروپا و انگلیس به آمریکا و در ادامه، بروز جنگ جهانی دوم، معرفی دلار به‌عنوان ارز واحد جهانی، جهان شاهد تغییر چهره‌ی آمریکا از تأمین‌کننده‌ی سلاح و مهمات جنگی به تأمین‌کننده‌ی منابع دلاری عظیم برای بازسازی کشورهای آسیب‌دیده از جنگ بوده است.

از سوی دیگر بروز جنگ سرد بین آمریکا و شوروی سابق و درنهایت فروپاشی آن کشور در سال ۱۹۹۵ و همچنین شکل‌گیری اتحادیه‌ی اروپا با هدف مقابله با هژمونی دلار بر اقتصاد بین‌الملل زمینه‌ساز طرح موضوع "امنیت ملی آمریکا" شد به‌گونه‌ای که در اواخر قرن بیستم منطقه‌ی شرق آسیا شاهد اولین دور "جنگ ارزی"^۱ با منشأ دلار آمریکا به بهانه‌ی حفظ امنیت اقتصادی و جنوبی (برزیل، آرژانتین و شیلی) و همچنین ترکیه، بحران‌های مالی و جنگ‌های ارزی در دهه‌ی آخر قرن بیستم، شکل گرفت. در منطقه‌ی خاورمیانه مهم‌ترین رخداد، پیروزی انقلاب اسلامی در بهمن‌ماه ۱۳۷۵ (۱۹۹۷ میلادی) بود که به‌زعم مقامات آمریکائی، مهم‌ترین تهدید امنیتی برای آمریکا به‌حساب می‌آمد. در طول سال‌های بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، حرکت آمریکا به بهانه‌ی مقابله با تهدیدات امنیتی آن کشور با استفاده و اعمال انواع تهدیدات اقتصادی-مالی و غیراقتصادی علیه ایران ادامه داشته است و این نوع اقدامات در مورد سایر کشورها نیز به بهانه‌های مختلف اعمال شده است به‌طوری‌که در ده سال اخیر بیشترین تهدیدات به شکل انواع تحریم‌ها به‌ویژه تحریم اقتصادی و مالی از سوی دفتر کنترل دارائی‌های خارجی وزارت خزانه‌داری آمریکا (OFAC) (طبق جدول ۱) علیه کشورها اعمال شده است (U.S. Department Of The Treasury, 2018).

جدول ۱- برنامه‌های تحریم و لیست کشورهای تحت تحریم از سوی OFAC

نام کشور	تاریخ اعمال تحریم‌های OFAC
Balkans-Related Sanctions	02/03/2017

¹ Currency War

² Office of Foreign Asset Control

Belarus Sanctions	04/27/2018
Burundi Sanctions	06/02/2016
Countering America's Adversaries Through Sanctions Act of 2017 (CAATSA)	09/20/2018
Central African Republic Sanctions	12/13/2017
Counter Narcotics Trafficking Sanctions	10/02/2018
Counter Terrorism Sanctions	10/04/2018
Cuba Sanctions	02/09/2018
Cyber-related Sanctions	08/21/2018
Democratic Republic of the Congo-Related Sanctions	02/05/2018
Foreign Interference in a United States Election Sanctions	09/12/2018
Global Magnitsky Sanctions	08/17/2018
Iran Sanctions	09/14/2018
Iraq-Related Sanctions	12/27/2017
Lebanon-Related Sanctions	07/30/2010
Libya Sanctions	09/12/2018
Magnitsky Sanctions	12/20/2017
Non-Proliferation Sanctions	08/03/2018
North Korea Sanctions	10/04/2018
Rough Diamond Trade Controls	06/18/2018
Somalia Sanctions	07/19/2018
Sudan and Darfur Sanctions	06/28/2018
South Sudan-related Sanctions	09/06/2017
Syria Sanctions	09/06/2018
Transnational Criminal Organizations	10/02/2018
Ukraine-/Russia-Related Sanctions	09/21/2018
Venezuela-Related Sanctions	09/25/2018
Yemen-Related Sanctions	04/14/2015
Zimbabwe Sanctions	04/12/2017

از سوی دیگر با برتری اقتصادی ایالات متحدهی آمریکا بر جهان و سلطه اقتصادی دلار آمریکا بر اقتصاد و روابط مالی بین‌المللی به‌ویژه بعد از فروپاشی برتون وودز در سال ۱۹۷۳ و همچنین محوریت پترو دلار در نظام مالی و بودجه‌ای اغلب کشورهای جهان به‌ویژه کشورهای متکی به درآمدهای نفتی و به دنبال طرح مسائلی همچون حقوق بشر^۱، شفافیت مالی^۲، مبارزه با پول‌شویی^۳ و مبارزه با تأمین مالی تروریسم^۴ به بهانه‌ی حفظ امنیت ملی آمریکا و امنیت ملی جامعه‌ی جهانی^۵

^۱ Human Rights

^۲ Financial Transparency

^۳ Anti-Money Laundering

^۴ Combating Financial Terrorism

^۵ International Community

مطرح شد و از طریق وزارت خزانه‌داری آمریکا^۱، گروه ویژه‌ی اقدام مالی موسوم به FATF^۲، سوئیفت و همچنین سازمان‌های پولی و مالی بین‌المللی دنبال شد. از سوی دیگر بسیاری از نظریه-پردازان سیاست‌های امنیتی در غرب، سیاست‌های امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران را "برهم زننده قواعد بازی" و تهدیدکننده برای سایر کشورها برشمرده و جنگ‌های سایبری^۳ و جنگ روانی^۴ را طراحی نمودند که امروز با جنگ خاموش خزانه‌داری آمریکا^۵ پیگیری می‌شود. مقاله‌ی حاضر با مروری بر تحولات فوق و تهدیدات نوپدید^۶، تهدیدات بازپدید^۷ و تهدیدات ناپدید^۸ در حوزه‌ی اقتصاد و مالی بین‌المللی به واکاوی انواع این تهدیدات پرداخته و با ارائه‌ی موضوع جدیدی تحت عنوان "تهدیدات هیبریدی یا ترکیبی"^۹ به دنبال پاسخ به این مسئله است که چگونه می‌توان با شناخت انواع تهدیدات و تلفیق و ترکیب آن‌ها تهدیدات نوظهوری را طراحی کرد و زمینه‌های تبدیل تهدیدات فوق به فرصت را در حوزه‌ی اقتصادی و مالی بین‌المللی با رویکرد امنیت ملی کشور ارائه نمود.

اصطلاح "تهدید هیبریدی یا ترکیبی" یک استعاره است که پیچیدگی‌ها و معضلات مربوط به یک محیط جهانی در حال تغییر را به پیش می‌برد. این واژه اغلب به‌طور متناوب با ارجاعات به جنگ‌های ترکیبی مورد استفاده قرار می‌گیرد تا ماهیت درونی متضاد چالش‌ها (درگیری‌های قومی، تروریسم، مهاجرت و نهادهای ضعیف)، تعدادی از بازیگران (نیروهای منظم و نامنظم، گروه‌های جنایتکار) و وسایل غیرمعارف مورد استفاده (نظامی، دیپلماتیک، فناورانه)، با در نظر گرفتن سطوح مختلف شدت تهدید و مقاصد بازیگران درگیر را نشان دهد. ممکن است بین تهدید هیبریدی، درگیری ترکیبی و جنگ‌های ترکیبی تفاوت وجود داشته باشد به‌عبارت‌دیگر تهدید هیبریدی یا ترکیبی پدیده‌ای است که حاصل همگرایی و همپوشانی عناصر مختلف است که باهم یک تهدید پیچیده‌تر و چندبعدی را تشکیل می‌دهند. در این تحقیق تلاش شده است تا با نگاه راهبردی و شناخت نقشه‌ی راه آمریکا جهت ادامه‌ی مسیر اعمال فشار بر نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران،

¹ US Treasury Department

² Financial Action Task Force

³ Cyber War

⁴ Psychological Warfare

⁵ Treasury's Quiet War

⁶ Emerging Threats

⁷ Re-Emerging Threats

⁸ Disappearing Threats

⁹ Hybrid Threats

راه‌حل‌های کوتاه‌مدت و بلندمدت جهت مقابله با تهدیدات فوق و استفاده‌ی حداکثری از فرصت‌های بالقوه ارائه شود.

مبانی نظری

تهدید^۱

لغت‌نامه ویبستر^۲ برای تهدید دو تعریف ارائه داده است:

(۱) تهدید بیان و ابراز قصد آسیب رساندن، نابود یا تنبیه کردن دیگران از روی انتقام یا ارباب است. به عبارتی تهدید بیان نیت شخصی است که قصد دارد به دیگری زیان یا آسیب برساند.

(۲) تهدید نشان دادن آسیب و شرارت قریب‌الوقوع مانند جنگ می‌باشد.

فرهنگ لغات لانگمن^۳ سه تعریف از تهدید ارائه کرده است که عبارت‌اند از:

نخست: تهدید، بیان آشکار آسیب رساندن به کسی یا ناراحت کردن و به دردمس انداختن او می‌باشد.

دوم: احتمال وقوع حادثه‌ای بسیار بد را تهدید می‌نامیم.

سوم: شخص یا چیزی که به‌عنوان خطر شناخته می‌شود، تهدید گفته می‌شود.

لغت‌نامه آکسفورد^۴ نیز در تعریف تهدید، آن را " قصد ابراز شده برای صدمه، یا آسیب‌رسانی یا دیگر اقدامات خصمانه علیه کسی معرفی می‌کند." در اصطلاح نیز تهدید عبارت است از وضعیتی که در آن، خطر یا آسیب جدی، ارزش‌های اساسی و حیاتی نیز تهدید یک بازیگر را مورد هدف قرار می‌دهد.

اگرچه از حیث واژه‌شناسی، یک واژه خاص برای تهدید بکار برده نمی‌شود، اما تهدید به مجموعه اقداماتی که اهداف و ارزش‌های حیاتی یک کشور را با هدف تغییرات اساسی، مورد هجوم قرار می‌دهد، اطلاق می‌شود و غالباً هم‌ریشه خارجی دارد. با توجه به تعاریف فوق تهدید در نقطه مقابل امنیت قرار دارد، زمانی امنیت وجود دارد که تهدید نباشد و بالعکس، هرگاه تهدیدی احساس شود امنیت رخت بر می‌بندد.

¹ Threat

² Webster Dictionary

³ Longman Dictionary

⁴ Oxford Dictionary

تهدید یک امر اعتباری است و یک معنای واحد و مستقل ندارد. تهدیدات در طول زمان یکسان نمی‌مانند، بلکه در مقابل تحولات جدید در نوع تهدید و تحولات کشورها که باعث تغییر ماهیت آسیب‌پذیری‌های آن‌ها می‌گردد، دستخوش تغییر می‌شوند.

سازمان معنایی تهدید: تهدید از سه بخش اساسی " کارگزار یا عامل تهدید "، " حوزه تهدید " و " موضوع تهدید " تشکیل شده است.

عامل تهدید: هویت (شخصی یا سازمانی) یا چیزی است که به‌طور بالفعل یا بالقوه توانایی ایجاد، انفعال یا پشتیبانی از تهدید را دارد.

حوزه تهدید: هویت یا چیزی است که موجودیت و یا دارایی‌های حیاتی آن در معرض خطر قرار گرفته است.

موضوع تهدید: وضعیت، پدیده، فعالیت یا رخدادی است که به نظر می‌رسد قابلیت‌های درونی و بیرونی انتقال، پشتیبانی یا ایجاد خطر در موجودیت یا دارایی‌های حیاتی بازیگر مورد هدف را در خود دارد.

از لحاظ قانونی برخی از انواع معمول تهدیدها که ممنوع است شامل تهدیدهایی می‌شود که به‌منظور به دست آوردن امتیاز مالی اعمال می‌شود یا برای مجبور کردن دیگران به انجام کاری برخلاف میلشان، اعمال می‌شود. در ایالات متحده تهدید به استفاده از سلاح مرگبار یا تهدید به آسیب رساندن به دیگران یا از بین بردن دارایی‌های دیگران یا تهدید به آبروریزی جرم تلقی می‌شود. مطابق ماده‌ی ۶۶۹ قانون مجازات اسلامی ایران از فصل بیست و دوم، هرگاه کسی دیگری را به هر نحو تهدید به قتل یا ضررهای نفسی یا شرفی یا مالی یا به افشای سری نسبت به خود یا بستگان او نماید، اعم از این‌که به این واسطه تقاضای وجه یا مال یا تقاضای انجام امر یا ترک فعلی را نموده یا ننموده باشد به مجازات شلاق تا ۷۴ ضربه یا زندان از دو ماه تا دو سال محکوم خواهد شد. با توجه به تعاریف فوق، تهدید دسته‌بندی‌های متفاوتی دارد:

دسته‌بندی اول انواع تهدید:

برخی از محققان مطالعات امنیت با طبقه‌بندی تهدید سخت ۱ و تهدید نرم ۲، تهدید سخت را با دو مؤلفه خشونت‌آمیز بودن در روش اقدام و سخت‌افزاری در پیامد اقدام تعریف کرده‌اند. به‌زعم ایشان این تهدیدات اغلب با ابزارها و تجهیزات مرگبار انجام شده و نتیجه آن تخریب، انهدام،

¹ Hard Threat

² Soft Threat

کشتار و وحشت‌آفرینی است (افتخاری، ۱۳۸۴). بر طبق دسته‌بندی فوق انواع تهدیدات به شرح زیر قابل تفکیک شده‌اند:

۱. تهدیدات سخت:

تهدیدات تا قبل از قرن حاضر عمدتاً به شکل تهدیدات سخت بروز و ظهور یافته‌اند. هرگاه به‌موجب اقداماتی استقلال و تمامیت ارضی کشور درخطر (بالفعل یا بالقوه) هجوم نیروهای نظامی کشور دیگر یا اتحادی از کشورهای خارجی یا گروه‌های معارض مسلح داخلی قرار گیرد، تهدید سخت واقع شده است. در این تهدید عمدتاً هدف اشغال سرزمین است. تهدیدات سخت متکی به روش‌های فیزیکی، عینی، سخت‌افزارانه و همراه با اعمال و رفتارهای خشونت‌آمیز، براندازی آشکار و با استفاده از شیوه زور و اجبار و حذف دفعی و اشغال سرزمین است. این تهدیدات عمدتاً محسوس، واقعی و عینی و با عکس‌العمل‌های فیزیکی همراه می‌باشد. ظهور این نوع تهدیدات عمدتاً مربوط به دوره استعمار کهن است که قدرت‌های استعماری با لشکرکشی، اعمال زور و کشتار و اشغال و الحاق سرزمین، اهداف خود را تأمین می‌کردند. البته شکل‌های مدرن تهدید سخت در عصر حاضر را می‌توان در لشکرکشی‌های آمریکا و متحدان آن به افغانستان و عراق نیز مشاهده کرد. همان‌گونه که ملاحظه می‌شود این تعریف معطوف به جنس تهدید نیست بلکه با ملاک قرار دادن منبع، روش، ابزار و پیامد اقدام، برداشت سخت از تهدید نموده‌اند. درحالی‌که چنین تفسیری از تهدید از ناحیه محققان دیگر موردنقد قرار گرفته است. از نمونه‌های بارز دیگر این نوع تهدید می‌توان به جنگ تحمیلی عراق علیه ایران، جنگ عراق و کویت و جنگ عربستان علیه کشور مظلوم یمن اشاره کرد. شکل توسعه‌یافته‌ی تهدید سخت را می‌توان به تهدیدهای آمریکا موسوم به "گزینه‌ی نظامی آمریکا روی میز" که به دنبال اعمال سخت‌ترین تحریم‌ها علیه جمهوری اسلامی ایران در سال‌های ۱۳۹۰ و ۱۳۹۱، رخ داد، از جمله تهدیدات سخت برشمرد.

۲. تهدید نرم

در ارتباط با تحلیل و بیان چستی "تهدیدات نرم" تاکنون نظریه‌های مختلفی ارائه شده است که بررسی انتقادی آن‌ها حکایت از آن دارد که رویکرد قرآنی را نمی‌توان بر این نظریه‌ها منطبق کرد. به‌عبارت‌دیگر، قرآن کریم دارای نظریه‌ای متمایز است که به دلیل توجه به شاخصه‌ای هویتی از جامعیت و کاربرد بهتری برخوردار است.

اهداف نرم متوجه مقولات پیچیده‌تر و در لایه‌های زیرین پدیده‌ها است؛ به این صورت که تحول یک ایده یا اصلاح یک نگرش را مدنظر دارد که به‌واسطه آن تغییر بسیاری از رفتارهای سخت متحول می‌شود. بنابراین تمامی اقداماتی که به‌نوعی این هدف را دنبال کند نرم‌افزارانه ارزیابی می‌شود (افتخاری و دیگران، ۱۳۸۷).

نظریه‌های هویت محور تهدیدات نرم را با ملاک قرار دادن دو معیار غیر خشونت‌آمیز بودن روش تهدید و نرم‌افزاری بودن پیامد، آن را از تهدید سخت تفکیک می‌کنند. با این نگرش، تمامی تحولاتی که موجب شود تا اهداف و ارزش‌های حیاتی یک نظام سیاسی به خطر افتد، یا باعث ایجاد تغییر و دگرگونی اساسی در عوامل تعیین‌کننده هویت ملی و دینی کشور شود، "تهدید نرم" به شمار می‌آید. در تهدید نرم، به‌واسطه‌ی منازعه و لشکرکشی فیزیکی، کشور مهاجم اراده خود را بر یک ملت تحمیل و آن را در ابعاد گوناگون با روش‌های نرم‌افزاری اجرا می‌کند.

در همین راستا برخی از محققان تهدید نرم را این‌گونه تعریف کرده‌اند: "تهدید نرم مجموعه اقداماتی است که باعث دگرگونی هویت فرهنگی و الگوهای رفتاری موردقبول یک نظام سیاسی و یا اجتماعی شود." این تهدید نوعی سلطه در ابعاد سه‌گانه حکومت، اقتصاد و فرهنگ است که از طریق استحاله الگوهای رفتاری در این حوزه‌ها، ایجادشده، نمادها و الگوهای نظام سلطه جایگزین آن می‌گردد. در برخی از موارد هدف تهدیدکننده موضوعات سخت و عینی است مانند تخریب اماکن و تأسیسات نظامی و سیاسی، کشتن انسان‌ها و... اما در مواردی دیگر ممکن است هدف تهدیدکننده تغییر نگرش‌ها، افکار و علایق افراد یا جامعه باشد. اگرچه معمولاً ابزار و شیوه سخت با هدف سخت و برعکس ابزار و شیوه نرم با هدف نرم تناسب دارند اما ممکن است در موارد خاص از ابزار سخت برای اهداف نرم نیز استفاده شود (افتخاری، ۱۳۹۰).

تفاوت‌های تهدید سخت و تهدید نرم:

تردید در مبانی و زیرساخت‌های فکری یک نظام سیاسی، بحران در ارزش‌ها و باورهای اساسی جامعه، بحران در الگوهای رفتاری جامعه و بحران‌های پنج‌گانه سیاسی (هویت، مقبولیت، مشارکت، نفوذ و توزیع) را می‌توان از مؤلفه‌های این تهدید نام برد. تغییرات حاصل از تهدید نرم، ماهوی، آرام، ذهنی، تدریجی و نرم‌افزارانه است. این تهدید همراه با آرامش و خالی از روش‌های فیزیکی و با استفاده از ابزارهای تبلیغات، رسانه، احزاب، تشکل‌های صنفی و قشری و شیوه القاء و

اقناع انجام می‌پذیرد. در حال حاضر "جهانی‌سازی فرهنگ"^۱ مترادف با مفهوم تهدید نرم تلقی می‌شود. در مجموع می‌توان فهرست زیر را به‌مثابه نقاط افتراق تهدیدات سخت و نرم برشمرد:

- حوزه تهدید نرم، حوزه اجتماعی، فرهنگی و سیاسی است درحالی‌که حوزه تهدید سخت امنیتی نظامی می‌باشد.

- تهدیدات نرم پیچیده و محصول پردازش ذهنی نخبگان و اندازه‌گیری آن مشکل است درحالی‌که تهدیدات سخت عینی، واقعی و محسوس است و می‌توان آن را با ارائه برخی از معیارها، اندازه‌گیری کرد.

- روش اعمال تهدیدات سخت استفاده از زور و اجبار است، درحالی‌که در تهدید نرم، از روش القاء و اقناع‌سازی بهره‌گیری می‌شود.

- هدف در تهدیدات سخت، تخریب و حذف فیزیکی حریف و تصرف و اشغال سرزمین است، درحالی‌که در تهدید نرم هدف تأثیرگذاری بر انتخاب‌ها، فرآیند تصمیم‌گیری و الگوهای رفتاری حریف و درنهایت سلب هویت‌های فرهنگی است.

- مفهوم امنیت در رهیافت‌های نرم‌افزارانه شامل امنیت ارزش‌ها و هویت‌های اجتماعی است، درحالی‌که این مفهوم در رهیافت‌های سخت‌افزارانه به معنای نبود تهدید خارجی تلقی می‌شود.

- تهدیدات سخت، محسوس و همراه با عکس‌العمل و برانگیختن است، درحالی‌که تهدیدات نرم به دلیل ماهیت غیر عینی و محسوس آن، عمدتاً فاقد عکس‌العمل است.

- مرجع امنیت در حوزه تهدیدات سخت عمدتاً دولت‌ها هستند، درحالی‌که مرجع امنیت در تهدیدات نرم محیط فرو ملی و فراملی (هویت‌های فرو ملی و جهانی) است.

- کاربرد قدرت سخت در رویکرد امنیتی جدید عمدتاً مترادف با فروپاشی نظام‌های سیاسی-امنیتی مخالف یا معارض است، درحالی‌که کاربرد قدرت نرم در رویکردهای امنیتی جدید علیه نظام‌های سیاسی مخالف یا معارض، مترادف با فرهنگ‌سازی و نهادسازی در چارچوب اندیشه و الگوهای رفتاری نظام‌های لیبرال و دموکراسی تلقی می‌شود.

اهمیت و ابعاد تهدیدات نرم:

پیچیده‌ترین و مهم‌ترین مؤلفه امنیت ملی در هر کشور، امنیت فرهنگی است. برای یک کشور که هویت فرهنگی آن، مؤلفه اصلی تلقی می‌شود، این امر اهمیت بیشتری خواهد داشت و هر چه این

^۱ Culture Globalization

حکومت، مبانی فکری و اعتقادی و الگوهای رفتاری دیگران را به چالش بیشتری کشانده باشد، از تهدیدات بیشتری برخوردار خواهد بود؛ بنابراین، تهدیدات فرهنگی که از آن به تهاجم فرهنگی و یا تهدید نرم یاد می‌شود، به دنبال ایجاد انواع بحران‌های فرهنگی سیاسی در جامعه برای دستیابی به اهداف و اغراض سیاسی است. هدف اصلی از این نوع تهدید، حذف باورمندی جامعه، سلب اراده و روحیه مقاومت و در مجموع استحاله فرهنگی سیاسی است. در این نوع تهدید تلاش می‌شود ملتی دارای آرمان به ملت بی آرمان تبدیل شود و آن‌هم به دست خود، الگوهای رفتاری خود را در حوزه‌های اقتصادی، سیاسی و فرهنگی به چالش اندازد. هدف از هر نوع تهدید تأثیرگذاری بر اندیشه، عواطف و اراده و سرانجام به تسلیم کشاندن حریف است؛ بنابراین نقطه مشترک همه تهدیدات، تحمیل اراده به نیروی مقابل است. تفاوت‌های تهدیدات، در به‌کارگیری روش‌ها، ابزارها و... است. تهدید می‌تواند با تأکید بر توان فیزیکی (لشکرکشی، اشغال خاک‌ریز و سرزمین، نابودی و کشتن انسان‌ها و ویران نمودن مراکز اقتصادی) اجرا شود و یا می‌تواند با تکیه بر روش‌های سیاسی، روانی و شیوه‌های غیر خشونت‌آمیز و با به‌کارگیری قدرت نرم برای تأثیرگذاری بر اراده حریف و نیروی مقابل انجام گیرد. بی‌تردید اگر فکر، اراده و قدرت روحی حریف تسخیر شود، کاربرد قدرت سخت و لشکرکشی ضرورتی نخواهد داشت. از همین رو، قدرت‌های استکباری با کاربرد عملیات روانی، مقاومت ملت‌ها و نظام‌های سیاسی را پیش از عملیات نظامی فرومی‌ریزند یا برای سرعت بخشیدن در اهداف عملیات نظامی، اقتصادی و سیاسی از سلاح عملیات روانی به‌منظور سلب اراده و انگیزه نبرد در نخبگان یک کشور، مردم و نیروهای مسلح بهره می‌گیرند و عملاً خاک‌ریزهای دفاعی کشور بدون خونریزی سقوط می‌کند.

بنابراین تهدید نرم، امروزه مؤثرترین، کارآمدترین و کم‌هزینه‌ترین و درعین‌حال خطرناک‌ترین و پیچیده‌ترین نوع تهدید علیه امنیت ملی یک کشور است، چون می‌توان با کمترین هزینه با حذف لشکرکشی و از بین بردن مقاومت‌های فیزیکی به هدف رسید؛ زیرا با عواطف، احساسات، فکر و اندیشه و باور و ارزش‌ها و آرمان‌های یک ملت و نظام سیاسی ارتباط دارد. ابعاد این جنگ و تهدید، گسترده‌تر و مخرب‌تر است زیرا دین، فکر و آرمان ملت‌ها را آماج تهاجم خود قرار می‌دهد. تهدید نرم به روحیه، به‌عنوان یکی از عوامل قدرت ملی خدشه وارد می‌کند، عزم و اراده ملت را از بین می‌برد، مقاومت و دفاع از آرمان و سیاست‌های نظام را تضعیف می‌کند. فروپاشی روانی یک ملت می‌تواند مقدمه‌ای برای فروپاشی سیاسی-امنیتی و ساختارهای آن باشد. جوزف

نای قدرت نرم را شیوه غیرمستقیم رسیدن به نتایج مطلوب بدون تهدید یا پاداش ملموس می‌داند. این شیوه غیرمستقیم رسیدن به نتایج مطلوب چهره دوم قدرت است. بر این پایه یک کشور می‌تواند به مقاصد موردنظر خود در سیاست جهانی نائل آید، چون کشورهای دیگر، ارزش‌های آن را می‌پذیرند، از آن تبعیت می‌کنند، تحت تأثیر پیشرفت و آزاداندیشی آن قرار می‌گیرند و در نتیجه خواهان پیروی از آن می‌شوند. در این مفهوم آنچه مهم تلقی می‌شود، تنظیم دستورالعملی است که دیگران را جذب کند؛ بنابراین قدرت نرم، توانایی کسب آنچه می‌خواهید از طریق جذب کردن، نه از طریق اجبار و یا پاداش می‌باشد (جوزف نای، ۲۰۰۴، ص ۵).

دسته‌بندی دوم از انواع تهدیدات:

تهدید عبارت است از نیروهای وارده بر یک نظام (سیستم) از داخل یا خارج، به‌منظور نابودی، براندازی و ساختارشکنی و یا در راستای نابودی.

هرچند که سازمان معنایی تهدید از سه بخش اساسی "کارگزار یا عامل تهدید"، "حوزه تهدید" و "موضوع تهدید" تشکیل شده است ولی مرزبندی انواع تهدیدات متفاوت خواهد بود؛ بنابراین در دسته‌بندی دوم تهدیدات بر اساس منشأ تهدید به دودسته تقسیم‌بندی می‌شوند:

۱- تهدیدات با منشأ داخلی (ریشه در داخل) که به آسیب^۱ معروف‌اند.

۲- تهدیدات با منشأ خارجی (ریشه در خارج)

هرچند که این تقسیم‌بندی از ویژگی سادگی، روشن بودن و هماهنگی با نگرش سیستمی برخوردار است ولی بایستی توجه نمود که ممکن است برخی تهدیداتی که از لحاظ جغرافیا در داخل هستند ریشه و منبع آن‌ها خارجی باشد و بالعکس. لذا از نگاه جغرافیایی و یا مکانی، شناخت تهدیدات داخلی و خارجی از ظرافت خاصی برخوردار می‌باشد و به دلیل اثرگذار و اثرپذیری ناشی از تعاملات میان آن دو، مرز بین آن دو بسیار مشکل است.

آسیب عبارت از عوامل منفی وارده بر سیستم از داخل سیستم است درحالی‌که تهدید به عوامل منفی وارده بر سیستم از خارج اطلاق می‌گردد.

دسته‌بندی سوم از انواع تهدیدات:

هر عاملی که به‌طور بالقوه بتواند باعث بروز حادثه‌ای خطرناک بشود تهدید گفته می‌شود که آثار ضد امنیتی دارد و از عوامل زیر ناشی می‌شود:

¹ Vulnerability

۱. **تهدیدهای طبیعی:** این تهدیدها ناشی از عواملی چون سیل و زلزله و... می‌باشند و انسان‌ها هم آن را به‌عنوان حقیقت پذیرفته‌اند. این‌گونه تهدیدها معمولاً منجر به افشای اطلاعات می‌گردند و برای رفع آن‌ها می‌توان از خطوط ماهواره‌ای یا فیبر نوری بهره گرفت.

۲. **تهدیدهای غیر امن:** این تهدیدها از اشتباهات و خطاهای سهوی و ناخودآگاه انسانی نشأت می‌گیرند که می‌تواند باعث افشا و یا نابودی اطلاعات گردد. مثلاً شخصی ناخواسته اطلاعات کاربری خود را در اختیار شخص دیگری می‌گذارد و از طریق آن شخص می‌تواند به سیستم موردنظر خود نفوذ کند.

۳. **تهدیدات عمدی:** به فعالیت‌های برنامه‌ریزی‌شده‌ای می‌گویند که سبب فاش شدن و نابودی و یا تغییر در داده‌های شبکه با ایجاد اختلال در خدمات سرویس‌دهنده می‌شوند. برای جلوگیری از وقوع این تهدیدهای امنیتی می‌توان از خدمات امنیتی مانند محرمانه نگه‌داشتن اطلاعات، احراز هویت، تضمین صحت اطلاعات، غیرقابل‌انکار ساختن پیام‌ها و کنترل دسترسی بهره برد. در یک نگاه کلی و با توجه به تنوع ماهیت و اشکال تهدیدات، می‌توان تهدیدات را بر اساس منشأ بروز به سه گروه تقسیم‌بندی نمود:

- عوامل و یا منابع برون‌مرزی که می‌توانند برای منافع ملی تهدید آفرین باشند.
- عوامل و یا منابع درون‌مرزی که می‌توانند برای منافع ملی تهدید آفرین باشند.
- عوامل و یا منابع تهدیدکننده منافع ملی که مرز نمی‌شناسند (به‌عنوان تهدید نوین).

یکی از معیارهای مهم در ارزیابی تهدید به این موضوع برمی‌گردد که تهدیدات چه مکان‌ها و چه زمان‌هایی را هدف قرار داده است.

دسته‌بندی چهارم انواع تهدیدها:

در علوم زیستی بیماری‌های مشترک به آن گروه از بیماری‌هایی گفته می‌شود که به‌طور طبیعی بین انسان و حیوانات مهره‌دار قابل‌انتقال باشد و در صورتی که یک بیماری مشترک برای اولین بار شناخته شده و یا در منطقه جدیدی شایع شده باشد، "بیماری مشترک نوپدیدی"، "بازپدید"، "ناپدید" نامیده می‌شود. در چند دهه‌ی گذشته بیماری‌های مشترک جدیدی در مناطق جغرافیایی مختلف شیوع یافته‌اند. تغییر در شیوه‌های تولید و توزیع حیوان و مواد غذایی حیوانی، تغییرات طبیعی که در روی کره‌ی زمین اتفاق می‌افتد، افزایش درجه حرارت، تغییرات اکولوژیکی، سرعت نقل‌وانتقال انسان و کالا، تغییر در شیوه‌ی زندگی انسان و عادات غذایی او همگی از عوامل مؤثر

در ایجاد بیماری‌های مشترک نوپدید و بازپدید هستند. در بین عوامل عفونی بیماری‌زا، ویروس‌ها بیش از همه دچار تحول و تغییر شده و بیماری‌های نوپدید مشترک ایجاد می‌کنند. آنفلوآنزای مرغی، ویروس آنسفالیت‌زای وست‌نیل^۱، تب دره‌ی ریفت، تب خون‌رویی‌دهنده‌ی کنگو کریمه، تب لاسا، سارس، بیماری خون‌رویی‌دهنده‌ی ابولا- ماربوگ، از بیماری‌هایی است که مورد بحث قرار گرفته است (صباغیان، زمستان ۱۳۸۴).

بر این اساس در مقاله‌ی حاضر با شبیه‌سازی تهدیدات معرفی‌شده در علوم زیستی به تهدیدات در علوم اجتماعی و اقتصادی، تهدیدات نوپدید، تهدیدات بازپدید و تهدیدات ناپدید معرفی‌شده‌اند:

۱. تهدیدات نوپدید

در علوم اجتماعی و اقتصادی، تهدیدات نوپدید به آن دسته از تهدیدهایی اطلاق می‌گردد که با استفاده از انواع ابزارهای موجودیت و امنیت یک سیستم را نشانه رفته باشد. نمونه بارز تهدیدات نوپدید را می‌توان در تهدیدات امنیتی^۲ جستجو کرد. تهدیدات امنیتی با موجودیت و بقای یک نظام سیاسی مرتبط است. این نوع تهدیدات را می‌توان به‌عنوان "احتمال هرگونه سناریو" تعریف کرد. نگرانی درباره اینکه چگونه تهدیدکنندگان در آینده ممکن است حمله کنند، نقش مهمی در طراحی تلاش‌های امنیتی برای محافظت از اهداف فردی و کل کشور دارند. با در نظر گرفتن تهدیدات نوپدید، برنامه ریزان امنیتی با نگرانی از سناریوهای ممکن آینده از منابع خود درمی‌یابند که چگونه ممکن است دشمنان در آینده حمله کنند. در این خصوص به دو سؤال پاسخ داده می‌شود:

۱- آیا برخی از تهدیدات نوپدید "تهدیدات روان‌شناختی یا طاقت‌فرسا" به‌عنوان "تهدیدات نو" هستند که باید در مجموعه تلاش‌های امنیتی قرار گیرند. نمونه‌ای از این تهدیدات را می‌توان استفاده از ابزارهای کنترل از راه دور و یا لیزر در ایجاد اختلال در سامانه‌های اطلاعات دفاعی و یا مالی یک کشور برشمرد (مشابه پهبادهای جاسوسی، سیستم‌های ایجاد اختلال هوش مصنوعی و سیستم‌های رایانه‌ای هوشمند مالی)

۲- کدام یک از تهدیدات به‌احتمال زیاد به‌طور موفقیت‌آمیز اجرا می‌شوند و بنابراین باید بیشتر از بقیه مورد توجه برنامه ریزان امنیت قرار گیرند؟

¹ West Nile

² Security Threat

تهدیداتی در حوزه‌های اقتصادی مانند جنگ تجاری، جنگ خزانه، جنگ ارزی و جنگ مالی، جنگ ارتباطی-مخابراتی (سوئیفت)، جنگ روانی و شبکه‌های اجتماعی، همچنین تهدیداتی در حوزه‌های علوم زیستی، سایبری، بیوتروریسم، اجتماع‌محور و... تغییر شکل یافته و به عبارتی تهدیدات امروز از عامل به غیرعامل را می‌توان به‌عنوان نمونه‌هایی از تهدیدات نوپدید برشمرد. به‌عبارت‌دیگر در یک دوره معین، این احتمال با ارزیابی هر یک از اهداف و قابلیت‌های گروه دشمن تولید می‌شود.

تهدیدات نوپدید را می‌توان از جهت شدت، شکل، هدف، موضوع، ماهیت و... به دودسته‌ی کلی تهدیدات روان‌شناختی و طاقت‌فرسا^۱ و تهدیدات نوین^۲ طبقه‌بندی می‌کنند. به‌طورکلی تهدیدات نوپدید شامل اقتصادی، سیاسی، اجتماعی، زیست‌محیطی و نظامی است. در میان آن‌ها، تهدیدات اقتصادی، پیچیده‌ترین و سخت‌ترین نوع تهدیدات محسوب می‌شود. ازجمله اهداف آن می‌توان به بقای جمعیت، قدرت دولت در نظام بین‌الملل، بخش‌های اقتصادی استراتژیک پشتیبان و ... اشاره کرد. مهم‌ترین انواع تهدیدهای نوپدید عبارت‌اند از:

۱.۱ تهدیدات اقتصادی^۳

تهدید یک کشور به شیوه‌های مختلف، سیاسی نیست که مخصوص دوران معاصر باشد؛ بااین‌حال استفاده وسیع از ابزارهای جدید تهدید به همراه پیچیدگی‌های آن باعث برجستگی این حوزه در دوران جدید شده است. کشورهای سلطه‌گر ابزار تهدید را در جهت کنترل و یا تغییر رفتار در کشورهای هدف به کار می‌گیرند و از این طریق کشورها را مجبور به همکاری با خود می‌کنند. تهدید هزینه انتخاب افراد را در کشور هدف افزایش می‌دهد و آن‌ها را در تصمیم‌گیری دچار چالش می‌کند.

در تهدیدهای اقتصادی، برخلاف تهدید نظامی، نهادها و فرآیندهای اقتصادی موردحمله قرار می‌گیرد. کشور تهدیدکننده برای آنکه از سوی مردم و جامعه نخبگانی داخلی و خارجی در معرض اتهام قرار نگیرد، به توجیه افکار عمومی خود می‌پردازد. توجه دادن افکار عمومی به منافع داخلی، ضرورت امنیت همه‌جانبه و حفظ برتری نظام سیاسی، از نقاط کانونی طرح توجیهی است. نگاهی به اسناد سیاست‌های و راهبردهای امنیتی امریکا نشان می‌دهد که این

1 Niche Threats

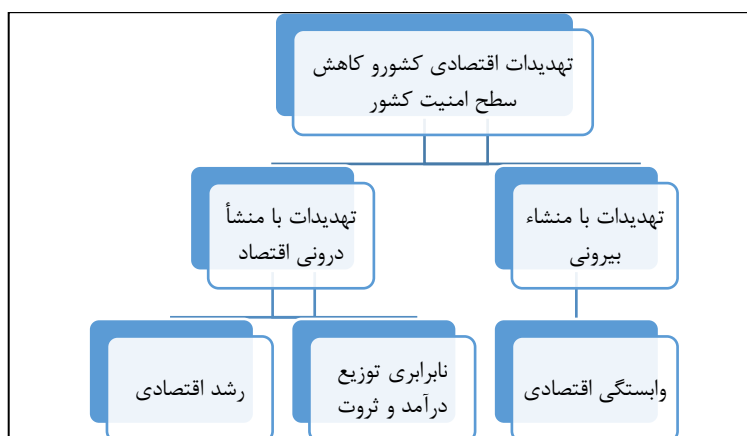
2 Novel Threats

3 Economic Threats

کشور تهدیدها و تجاوزهای خود به سایر کشورها را با یک طرح توجیهی گسترده، به همراه سناریوهای مختلف همراه می‌سازد.

به‌عنوان مثال پس از فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی و پایان جنگ سرد، درحالی‌که بیشتر مردم آمریکا از چشم‌انداز قریب‌الوقوع منافع مترتب بر صلح به وجد آمده بودند، افراد پرنفوذ ذی‌نفع در افزایش بودجه پنتاگون - که بیشتر احتمال داشته و دارد که از منافع مترتب بر جنگ بهره‌مند شوند- سخت به وحشت افتاده بودند. پس جای شگفتی نبود که افراد پرنفوذ ذی‌نفع در مجتمع نظامی - صنعتی با پی بردن به "خطر صلح" برای حفظ منافع خود به سرعت دست‌به‌کار شوند. این بود که موضوع "تهدیدات متوجه منافع کشور" و "تهدیدات خارجی" را به میان آوردند و به مردم آمریکا گفتند که تهدیدات خارجی کنونی تهدیداتی است که از جانب دولت‌های خودسر در جهان کمتر توسعه‌یافته جانشین تهدیدات از سوی اتحاد شوروی در دوران جنگ سرد شده است. جانشین کردن موفقیت‌آمیز تهدیداتی از سوی دولت‌های خودسر به‌جای تهدیداتی از سوی اتحاد جماهیر شوروی بزرگ‌ترین خطری را که متوجه مجتمع نظامی - صنعتی بود، یعنی "خطر صلح" را مرتفع ساخت (حسین زاده، ۱۳۸۹).

نمودار ۱: سطح و محدوده‌ی تأثیرگذاری تهدیدات اقتصادی

بر این اساس می‌توان متغیرهای کلیدی هر نوع تهدید را شناسایی و تعبیه کرد و آن اقتصاد را از منظر درجه توان وجود تهدید اقتصادی موردسنجش قرار داد.

۲.۱ تهدیدات امنیتی^۱

بی‌گمان امنیت از مهم‌ترین دغدغه‌های بشر است. از این رو در همه بخش‌های زندگی، امنیت را به شکلی تعریف و از آن دفاع می‌کنند تا جایی که آن را مؤلفه‌ای از دو مؤلفه اصلی خوشبختی می‌شناسد و برای دستیابی به آن به‌عنوان هدف اصلی، برنامه‌ریزی‌های دقیقی انجام می‌دهد. امنیت جان و امنیت غذایی و امنیت شخصی تا امنیت جمعی را می‌توان به‌عنوان مهم‌ترین انگیزه بشر و هدف از حرکات‌ها و کنش‌ها برشمرد. این‌گونه است که بهشت کامل انسانی جایی است که انسان در آن از همه نوع امنیت و آرامش برخوردار باشد. اگر دغدغه آرامش روحی و روانی برای هر فردی، دغدغه و هدف اصلی است، آرامش و امنیت جمعی نمی‌تواند از این دایره بیرون باشد و لذا امنیت و آرامش به شکل لایه‌های درهم‌تنیده خودنمایی می‌کند. بنابراین تلاش انسان دستیابی به همه انواع و اقسام آرامش و امنیت و حفظ و نگهداشت آن است.

امنیت اجتماعی و امنیت ملی نیز شاخه‌ای از شاخه‌های این درخت عظیم است که به نظر می‌رسد به عللی یکی از شاخه‌های مهم و اساسی آن می‌باشد. از این رو هرکسی که بخواهد امنیت و آرامش شخصی و فردی خویش را تأمین کند به امنیت اجتماعی و ملی نیز توجه و اهتمام ویژه‌ای پیدا می‌کند، زیرا بی‌تأمین امنیت اجتماعی و ملی شاید حداقل در جوامع امروزی سخن گفتن از امنیت و آرامش شخصی لغو و بیهوده باشد.

امنیت مجموعه تمام روش‌ها و فعالیت‌هایی می‌باشد که اطمینان می‌دهد حادثه‌ای ناخوشایند هرگز روی نخواهد داد و یا احتمال پیشامد آن‌ها را کاهش می‌دهد و یا اجازه می‌دهد وقتی که حادثه‌ای خطرناک اتفاق افتاد، شرایط در سریع‌ترین زمان و با کمترین هزینه به شکل عادی برگردد.

امنیت مفهومی زمینه‌مند^۲ به شمار می‌آید که فهم آن بدون درک مقتضیات زمانی و مکانی آن اصولاً میسر نیست. به همین دلیل است که هرروزه شاهد تغییر و تنوع تعاریف ارائه‌شده از امنیت هستیم. در تعریف و تبیین چستی مفهوم امنیت باید گفت امنیت یعنی "تداوم اموری مانند سلامت جسم و فکر و روح، همبستگی خانواده، جریان سرمایه‌گذاری فیزیکی و انسانی و جریان مصرف معقول و همچنین انتظارات افراد جامعه از تداوم آتی این امور به سمت بهتر

¹ Security Threats

² contextual

شدن، به گونه‌ای که موقعیت موجود و بهبود این امور، از تعرض و گزند عوامل مخرب مختلف در امان باشد."

در تقسیم‌بندی امنیت نرم و سخت، بهترین متن قرآن کریم و مفسرین اصلی و بنیادی آن یعنی اهل بیت (علیهم‌السلام) هستند. تهدیدات امنیتی به‌عنوان شاخص‌ترین نوع تهدیدات نوپدید شناخته شده‌اند. این تقسیم‌بندی به‌واسطه ابزار یا اهداف تأمین آن قابل نقد است؛ جدا از اینکه تفکیک اهداف سخت و نرم در عمل همیشه ممکن نیست و این‌گونه نیست که برخی از ابزارها کارکرد اقناعی داشته باشند و برخی اجباری. معیار اصلی‌ای که در قرآن کریم برای تعیین و تعمیق ابعاد مختلف جامعه، از جمله بُعد امنیتی مورد تأکید قرار داده است، هویت است. یعنی ابزار مهم نیست، اهداف هم تأکید محوری و مبنایی ندارند، ملاک اصلی ماهیت پدیده است. لذا می‌توان گفت که تهدید، نقطه مقابل امنیت قرار دارد، زمانی امنیت وجود دارد که تهدید نباشد و بالعکس، هرگاه تهدیدی احساس شود امنیت ملی رخت برمی‌بندد (افتخاری، ۱۳۸۸).

پیاده‌سازی هرگونه مکانیسم و ارائه آن به کاربران به‌طوری‌که میزان خطرات را به حداقل برساند را خدمات امنیتی می‌گویند. عمده‌ترین خدمات امنیتی عبارت‌اند از: محرمانه ماندن اطلاعات - احراز هویت - غیرقابل‌انکار ساختن پیام‌ها - کنترل دسترسی توجه داشتن به مباحث امنیتی از جمله مهم‌ترین عواملی است که می‌تواند در حفظ اطلاعات افراد و فاش نشدن آن‌ها تأثیر داشته باشد، پس صرف هزینه در این زمینه نه تنها خوب است بلکه سبب آسودگی خیال بسیاری از کاربران نیز خواهد شد.

جدول ۲: ویژگی‌های تهدیدات نوپدید و ریسک‌های عملیاتی مربوطه

ویژگی‌ها	ریسک عملیاتی
پیچیدگی عملیاتی و دشواری: ویژگی‌های فناوری	عملیاتی‌هایی که بر پایه فناوری‌های آزمایش‌شده و واقعی متکی هستند. خطرات کمتری نسبت به تهدیداتی که بر پایه فناوری بهبودسازی یا پیچیده استوارند، دارند.
الزامات و تجهیزات مهارتی	عملیاتی که تنها بر روی دانش کلی که مهاجمان می‌توانند بر آن تکیه کنند خود را توسعه می‌دهند ریسکشان کمتر از تهدیداتی است که به مهارت‌های بسیار تخصصی که ممکن است نیاز به آموزش برای توسعه داشته باشند.
الزامات موردنیاز برای اقدامات هم‌زمان یا اقدامات محکم و پیوسته	تهدیداتی که نیاز به انجام عملیات در یک‌زمان یا با یک نظم خاص در طی یک دوره کوتاه برای موفقیت هستند، ریسکشان از

ویژگی‌ها	ریسک عملیاتی
	تهدیداتی که به‌طور هم‌زمان و پیوسته انجام می‌شود کمتر است. این نوع تهدیدات، تهدیدات هم‌زمان، تهدیدات هیبریدی و تهدیدات بازپدید را شامل می‌شود.
خرابی‌های بالقوه عملیاتی: عناصری که تهدیدات را اعمال می‌کنند قابل شناسایی توسط سازمان‌های امنیتی یا اجرای قانون هستند.	عملیاتی که نیاز به اقدام خصمانه دارند یا ذاتاً قابل تشخیص هستند به‌احتمال زیاد به شکست می‌انجامند و ریسک عملیاتی آن‌ها از تهدیدهای ناپدید یا فعالیت‌های مخفی کمتر است.
اقدامات حفاظتی بالقوه برای جلوگیری یا از بین بردن حمله یا تهدید	عملیاتی که به اقدامات امنیتی و حفاظتی حساس هستند، در اطراف یک هدف دنبال می‌شوند، احتمال بیشتری دارند که شکست بخورند و ریسکشان از تهدیداتی که به اقدامات امنیتی و حفاظتی غیر حساس هستند کمتر است. انواع تهدیدات بازپدید از نوع تهدیدات با ریسک عملیاتی بالائی برخوردارند.
اعتماد به رویدادهای خارج از کنترل مهاجمان	عملیات‌هایی که بر رویدادها تکیه می‌کنند (به‌عنوان مثال زمان دقیقی که هدف قرار می‌گیرد و به محل خاصی می‌رسند) ریسکشان کمتر از تهدیداتی است که تحت کنترل مهاجم یا تهدیدکننده و تابع زمان و مکان خاصی نیستند. به‌عبارت‌دیگر قابل پیش‌بینی نیستند.

۲. تهدیدات بازپدید

تهدیدات بازپدید به انواعی از تهدیدات اطلاق می‌شود که نسخه‌ی جدید تهدیداتی است که در گذشته اعمال شده‌اند. در علوم زیستی این نوع تهدیدات به بازگشت انواع بیماری‌هایی که در انسان، دام و یا گیاه در سال‌ها پیش رواج داشته و ریشه‌کن شده‌اند لیکن در قرن حاضر نسخه‌های جدیدی از این بیماری‌ها با تغییرات ژنتیکی ابداع می‌شوند و با شیوع این بیماری‌ها اقتصاد کشورها درگیر این نوع بیماری‌ها می‌شود. راه‌اندازی بسیاری از آزمایشگاه‌ها در مناطقی از دنیا مانند کشورهای بسیار فقیر در قاره‌ی آفریقا از سوی کشورهای استعمارگر به‌ویژه آمریکا با این هدف صورت گرفته است. شیوع انواع بیماری‌های تنفسی، مغزی و پوستی که در نسل‌های متوالی پایدار می‌مانند و به‌آسانی منتقل می‌شوند، از جمله تهدیداتی است که کشورها را با هزینه‌های سرسام‌آور مالی مواجه می‌نمایند.

۳. تهدیدات ناپدید

تهدیدات ناپدید که در بسیاری از منابع علمی به تهدیدات نرم معروف‌اند به انواعی از تهدیدات اطلاق می‌شود که مستقیماً بر اقتصاد و بازارهای مالی کشورها آسیب وارد می‌نماید. مهم‌ترین

موضوع در این نوع تهدیدات، موضوع "زمان"^۱ و "ارزش زمانی تهدیدات"^۲ است. در کشورهای کمتر توسعه یافته، آنچه کمترین اهمیت را دارد، زمان است و کشورهای متخاصم با آگاهی از این نقطه ضعف، به دنبال بالا بردن هزینه های فرصت های ازدست رفته ی ناشی از تهدیدات^۳ هستند. انواعی از این تهدیدات را می توان در حملات سایبری به سامانه های اطلاعاتی و عملیاتی کشورها، دست کاری در کارکرد ابزارهای پولی و مالی کشور مبدأ با هدف سرایت مشکلات به سایر کشورها (مشابه بروز بحران مالی ۲۰۰۸ آمریکا و سرایت آن با سایر بازارهای مالی) با این انگیزه که خروج کشور مبدأ از بحران در فاصله ی زمانی کمتری صورت می گیرد درحالی که سایر کشورهای آسیب پذیر از تهدید و یا بحران مالی، مدت زمان و هزینه های بسیاری را باید صرف خروج از بحران نمایند. نوع دیگری از این نوع تهدیدات، عملیات روانی و استفاده از اطلاعات هیجانی شبکه های اجتماعی جهت بر هم زدن ثبات اقتصادی و مالی در سایر کشورهاست. در این نوع عملیات، کشور متخاصم اقدام به انتشار اخبار و اطلاعاتی می نماید که قابل اثبات نیست و صرفاً وقت و هزینه ی زیادی از کشورها صرف مشکلات ناشی از این اطلاعات می شود. اگرچه در مواردی اثبات حقیقت و ارجاع اخبار و ادعاها به محاکم حقوقی و قانونی نیز اتفاق می افتد لیکن بیشترین منفعت تهدیدکنندگان از زمان به منظور بر هم زدن آرامش کشور مورد تهدید، صورت می گیرد.

درمجموع، جدای از تعریف لغوی تهدید، می توان این طور برداشت کرد که تهدید به وضعیت بالقوه ای اطلاق می شود که احتمال وقوع آن برای یک سیستم وجود دارد و سیستم را از حالت تعادل و باثبات خود خارج کرده و بقای سیستم را دچار اختلال نموده و یا صدماتی بر سیستم تحمیل می کند که در هر حالت، مانع رسیدن سیستم به اهداف خود خواهد شد.

تجزیه و تحلیل

تهدیدات از بر اساس دسته بندی چهارم - تهدیدات نوپدید، تهدیدات بازپدید و تهدیدات ناپدید از جمله مباحث جدیدی است که طی سال های اخیر در سطح جهانی (و نیز در ایران) مورد توجه قرار گرفته است و با توجه به اثرات مخرب آنها (به صورت بالقوه و بالفعل) بر اقتصاد و امنیت اقتصادی کشور، مورد توجه قرار گرفته است. در مقاله ی حاضر با ترکیب انواع تهدیدهای

¹ Time

² Threats Time Value

³ Threats Opportunity Cost

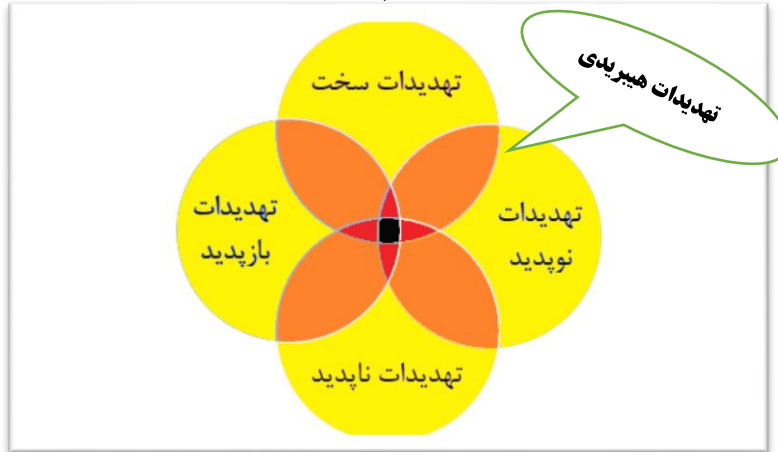
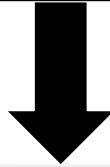
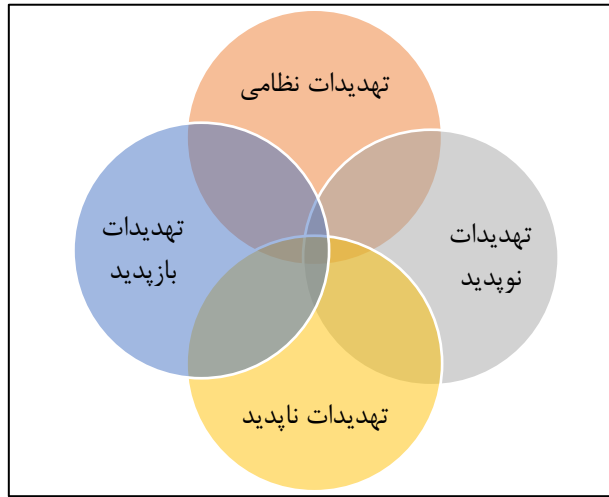
دسته‌بندی و ذکرشده در بخش قبل، تهدیدهای هیبریدی یا ترکیبی^۱ ابداع و ارائه‌شده‌اند که آثار مخرب این تهدیدها مشابه ترکیب آن‌ها، چندبعدی است.

تهدیدات هیبریدی

تهدیدات هیبریدی، روش‌ها و فعالیت‌های چندبعدی هستند که در آن‌ها ارتباطات بین اقدامات مختلف نامشخص است. گاهی اوقات حتی امکان تشخیص و تأیید آن‌ها وجود ندارد. همچنین تهدیدهای ترکیبی بین‌المللی و همچنین منطقه‌ای-بین‌المللی هستند و به‌عبارت‌دیگر، مرزها احترام ندارند. "آسیب‌پذیری به تهدیدهای ترکیبی محدود به مرزهای ملی نیست." تهدیدهای ترکیبی اشاره به روش‌ها و ابزارهای مورد‌استفاده بازیگران دولتی یا غیردولتی برای بهبود منافع، استراتژی‌ها و اهداف خود دارد و طیف وسیعی از روش‌ها و فعالیت‌ها را شامل می‌شود که می‌توان به مواردی همچون تأثیر بر اطلاعات و تبلیغات، ضعف‌های لجستیکی مانند خطوط لوله تأمین انرژی، تهدیدات اقتصادی و تجاری، تضعیف نهادهای بین‌المللی با ارائه قوانین بی‌اثر، تروریسم، افزایش ناامنی (حوادث مرزی)، تشویق به مهاجرت، ایجاد ناامیدی با استفاده از انواع اطلاعات ضدونقیض، جنگ روانی همراه با شاخصه‌ای اقتصادی ضعیف را نام برد. کسانی که از روش‌های هیبرید و فعالیت‌ها استفاده می‌کنند، معمولاً بازیگرانی هستند که بدون فعالیت هیبریدی، نمی‌توانند دستور کار خود را پیش ببرند. اگر تهدیدهای ترکیبی در زمان تشخیص داده نشده و تحلیل نشده باشد، آستانه بین تهدیدهای ترکیبی و جنگ‌های ترکیبی از بین خواهد رفت؛ بنابراین، مهم است که بین جنگ، صلح و مناطق خاکستری تمایز قائل شویم. مدل مفهومی زیر نمایانگر انواع تهدیدهای هیبریدی است.

^۱ Hybrid threats

نمودار ۲: مدل مفهومی تهدیدات هیبریدی (منبع: محقق)

انواع تهدیدات جامع

انواع تهدیدات فوق هیبریدی

انواع تهدیدات هیبریدی

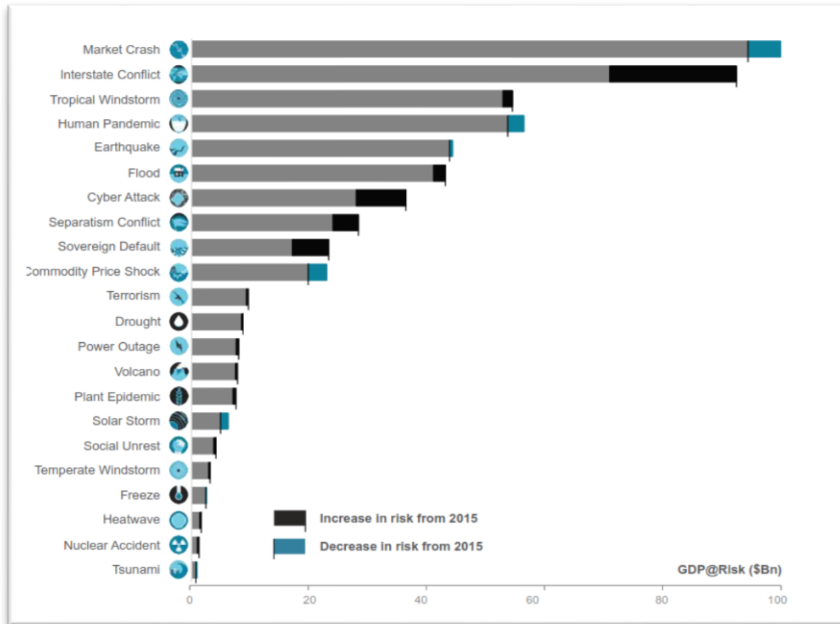
انواع تهدیدات

تهدیدات هسته‌ای و تصمیمات مربوط به اقدام یا توقف فعالیت سیستم‌های مربوط به آن، حملات سایبری بر تأسیسات هسته‌ای، حملات سایبری بر مراکز اقتصادی آسیب‌دیده از تهدیدات

¹ Nuclear Weapons and Related Systems

داخلی، تهدیدات اقتصادی با منشأ درونی ناشی از ناکارآمدی مدیریتی و یا کمبود منابع به همراه تهدید به گزینه‌ی نظامی در منطقه، تهدید به تحریم‌ها به همراه تهدیدات مربوط به نفوذ به مراکز اطلاعاتی و امنیتی اقتصادی به‌واسطه‌ی برخی توافقات و ... نمونه‌ای از تهدیدات هیبریدی که از انواع تهدیدات بین‌المللی نشأت می‌گیرد.

نمودار ۳: انواع تهدیدات نوپدید زمینه‌ساز تهدیدات هیبریدی

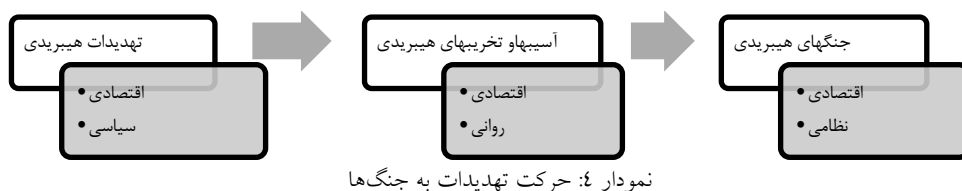

منبع: مرکز مطالعات تهدیدات کمبریج-۲۰۱۷

تهدیدات اینترنتی برای سلاح‌های هسته‌ای و سیستم‌های مرتبط با آن، از جمله سیستم‌های برنامه‌ریزی هسته‌ای، سیستم‌های هشداردهنده اولیه، سیستم‌های ارتباطی و سیستم‌های تحویل، خطر استفاده غیرمجاز از یک سلاح هسته‌ای را افزایش می‌دهد و خطر استفاده از ظرفیت‌های فعالیت‌های هسته را به دنبال دارد. سرعت، مخفی بودن، پیش‌بینی‌ناپذیری و چالش‌های مربوط به اختصاص هرگونه حمله سایبری به‌طور فزاینده‌ای دشوار است و پیش‌بینی، جلوگیری و دفاع از همه تهدیدات اینترنتی را دشوار کند (Gwin, Sep 26, 2018).

ما در عصر تأثیر هیبرید زندگی می‌کنیم، به این معنی که بازیگران دولتی و غیردولتی در مواجهه با کشورها و مؤسساتی که به‌عنوان تهدید، مخالف یا رقیب به منافع و اهدافشان می‌اندیشند، چالش

با چالش روبرو هستند. تهدیدهای ترکیبی روش‌ها و فعالیت‌هایی هستند که به آسیب‌پذیری‌های حریف هدایت می‌شوند. آسیب‌پذیری‌ها می‌توانند از طریق حافظه تاریخی، قوانین، شیوه‌های قدیمی، عوامل ژئواستراتژیک (تدارکات، جغرافیا، منابع طبیعی، زیرساخت‌ها)، قطب‌بندی قوی جامعه، ضعف‌های فناورانه، تفاوت‌های ایدئولوژیک و غیره ایجاد شود. اگر منافع و اهداف کاربر روش‌های ترکیبی و فعالیت‌ها به دست نمی‌آیند، وضعیت می‌تواند به جنگ‌های ترکیبی گسترش یابد که در آن نقش ارتش و خشونت‌ها به میزان قابل‌توجهی افزایش می‌یابد. تهدید ترکیبی "قدرت ضعیف" است و زمانی که به‌طور مؤثر استفاده می‌شود می‌تواند مزایای قابل‌توجهی را به طرف "ضعیف" برساند و همچنین ایجاد یک پتانسیل بالقوه در آینده برای به‌کارگیری ابزار نظامی و جنگ‌های هیبریدی خواهد بود؛ که در نمودار زیر صرفاً به تهدیدات هیبریدی با زمینه‌ی اقتصادی پرداخته شده است:

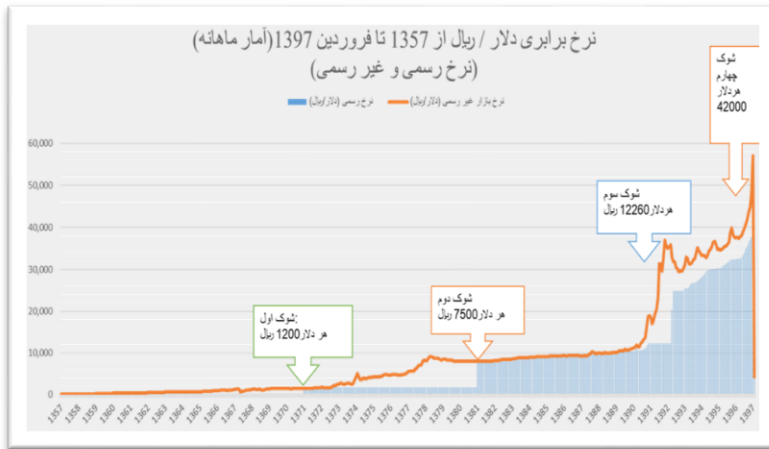
نمودار ۴: حرکت تهدیدات به جنگ‌ها

مراحل مواجهه با تهدیدات هیبریدی (نگاه چندبعدی به مسئله چندبعدی):

۱- شناخت انواع تهدیدات (تهیه‌ی چک‌لیست تهدیدات در حوزه‌ی اقتصادی):

در مقاله‌ی حاضر مهم‌ترین داده‌ها و شاخصه‌ای اقتصادی کشور ایران با استفاده از اطلاعات منتشره از سوی بانک مرکزی طی جدول پیوست استخراج شده است. مهم‌ترین تهدیدات در حوزه اقتصادی که پتانسیل تهدیدات هیبریدی در اقتصاد ایران را دارند عبارت‌اند از:

۱-۱. تهدیدات ناشی از عملکرد بازار ارز

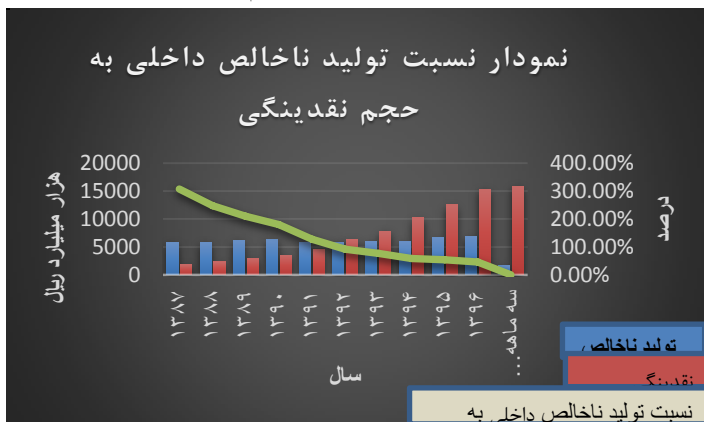

نمودار ۵: نوسانات نرخ ارز طی ۴۰ سال اخیر

(منبع: محقق - بر اساس داده‌های سری‌های زمانی و نماگرهای فصلی بانک مرکزی (از شماره ۷۰ تا ۹۲)).

۲-۱. تهدیدات ناشی از سرریز نقدینگی: یکی از مهم‌ترین شاخصه‌های کارآمدی اقتصادی در دنیا، نسبت حجم تولید ناخالص داخلی به حجم نقدینگی است. روند این نسبت در طول ۱۰ سال اخیر به شدت نزولی بوده و نمایانگر تأثیرات منفی حجم نقدینگی بر اقتصاد کشور است. ترکیب این تهدید اقتصادی با سایر انواع تهدیدات از جمله بیکاری، تورم، تهدیدات حملات سفته‌بازی در بازار و تهدیدات روانی، زمینه‌ساز تهدیدات هیبریدی از نوع امنیت اقتصادی است.

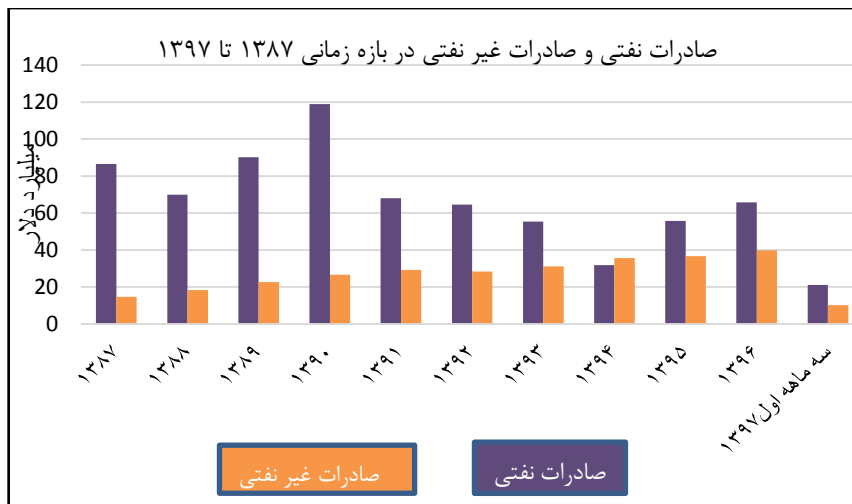
نمودار ۷: نمودار نسبت تولید ناخالص داخلی به حجم نقدینگی در ده سال اخیر

منبع: محقق - بر اساس داده‌های سری‌های زمانی بانک مرکزی

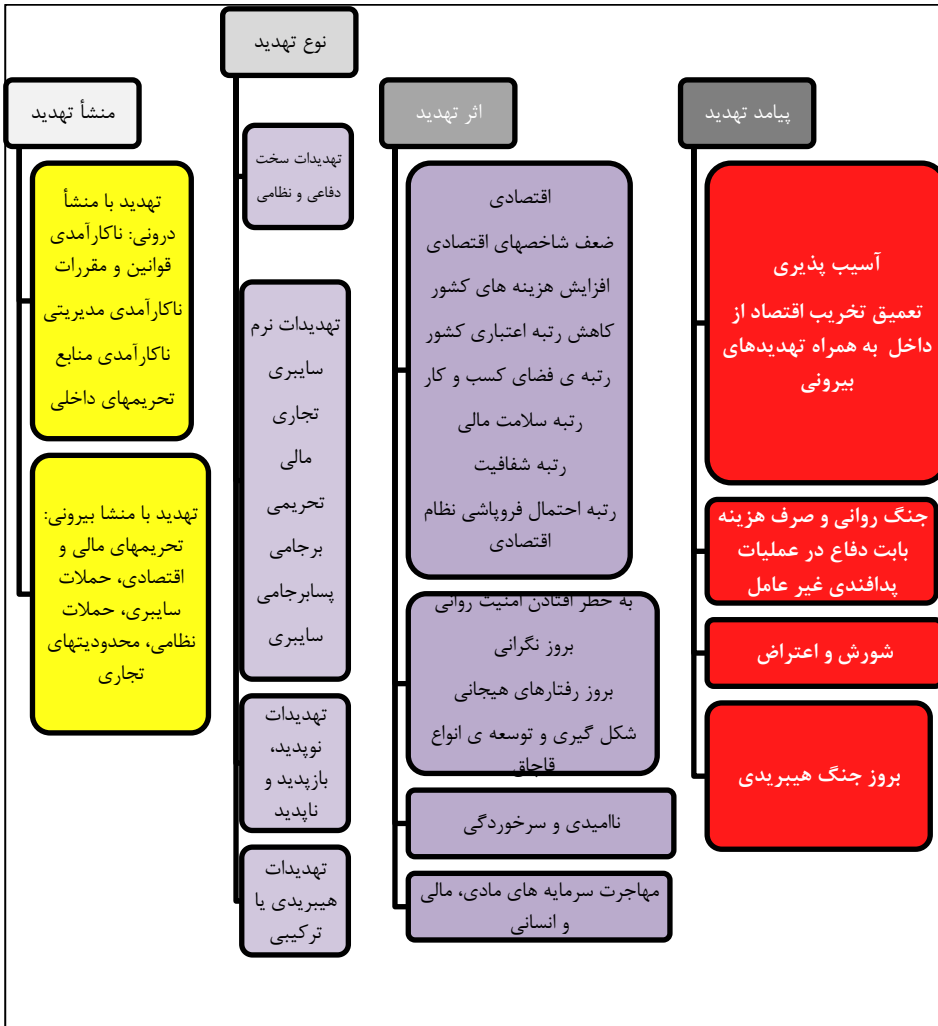
۳-۱. تهدیدات ناشی از برنامه‌ریزی مالی و بودجه‌ریزی کشور، روند متغیر درآمدهای حاصل از صادرات نفت (و البته مشتقات نفتی) که ناشی از تحریم‌ها، کاهش قیمت نفت در بازار، نظام قراردادهای استخراج منابع نفتی و همچنین ضعف در تشکیل صندوق ثروت برای کشور با هدف حفظ سرمایه‌های کشور برای نسل‌های آتی و استفاده از عایدات منابع ثروت زیرزمینی در توسعه‌ی کشور (و نه اصل منابع) و وابستگی شدید بودجه کشور به درآمدهای نفتی، ضعف نظام‌های کارآمد درآمدی برای دولت‌ها (نظام مالیاتی، فعالیت بخش خصوصی و ...) و همچنین روند بسیار کند و آرام رشد صادرات غیرنفتی، پاشنه‌ی آشیل اقتصاد کشور است که با سایر تهدیدات از جمله تهدیدات ناشی از جنگ تجاری (تعرفه‌ای)، تهدیدات سیاسی جهت قیمت‌گذاری نفت و تهدیدات تحریمی جدید زمینه‌ساز تهدیدات هیبریدی است.

نمودار ۸: نمودار مقایسه‌ای صادرات نفتی و صادرات غیرنفتی ایران در ۱۰ سال اخیر

منبع: محقق - بر اساس داده‌های سری‌های زمانی بانک مرکزی

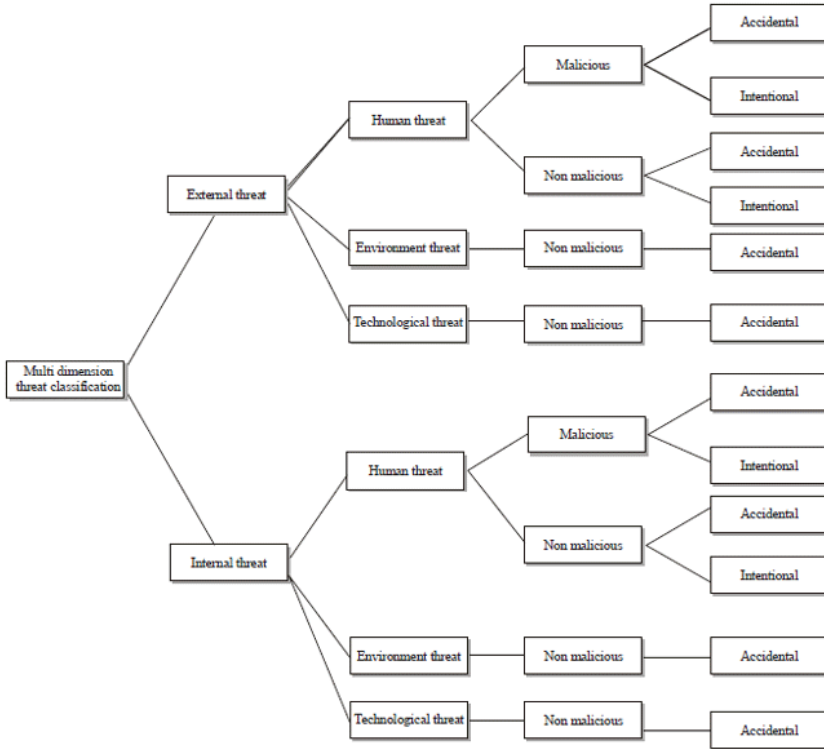
نمودار ۹: شناسایی منشأ تهدید، نوع تهدید، اثر تهدید، پیامد تهدید

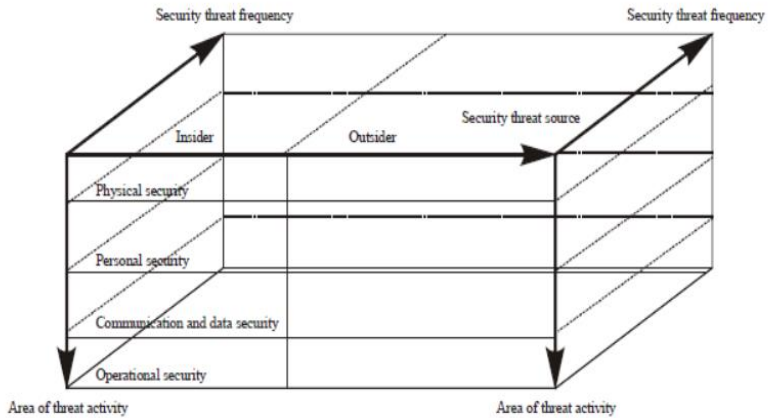
منبع: محقق

۳. ترکیب انواع تهدیدات شناخته شده (بالقوه) و شناخت انواع تهدیدات هیبریدی با تعیین احتمال بروز هر یک از تهدیدات با توجه به بُعد زمان بروز تهدید: کوتاه مدت، میان مدت، بلندمدت
 شناخت انواع تهدیدات هیبریدی: سایبری- مالی، علوم زیستی- مالی، نظامی- تجاری، روانی- مالی، روانی- سایبری و ...
 دیدگاه چندبعدی: منشأ، نوع، پیامد

طراحی چندبعدی: فیزیکی، فردی، ارتباطی، عملیاتی و تناوب و تداوم تهدید
 نمودار ۴: دیدگاه چندبعدی به تهدیدات هیبریدی

نمودار ۵: طراحی مدل چندبعدی تهدیدات هیبریدی

۴. تبدیل تهدیدهای هیبریدی به فرصت‌های هیبریدی:

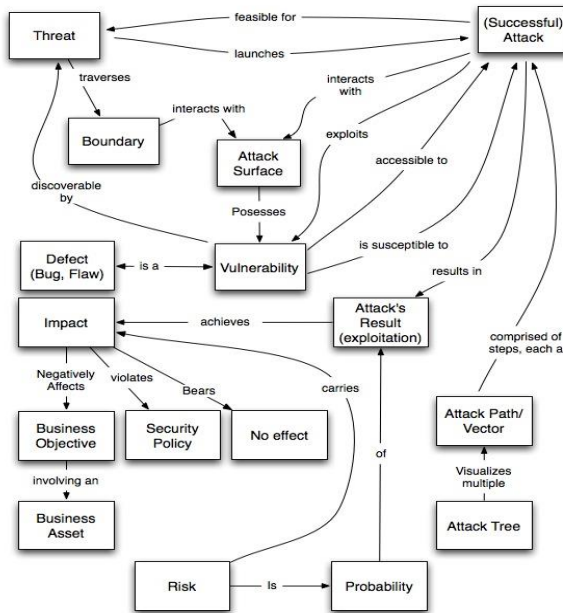
- ارزیابی تهدیدات و فرصت‌های هیبریدی
- ایجاد گزینه‌هایی برای افزایش زمان تصمیم‌گیری برای تهدید به سیستم‌های هشداردهنده زودهنگام
- تضمین و تنوع سیستم‌های بحرانی
- بازنگری در شناخت تهدیدات بالفعل و بالقوه
- افزایش همکاری بین‌المللی برای کاهش تهدید
- ایجاد همگرایی: همگرایی ممکن است به‌عنوان یک فرایند یا وضعیت تعریف شود. همگرایی به‌عنوان وضعیت، یعنی شرایطی که در آن کنشگران به یک اجتماع جدیدی می‌رسند. انواعی از همگرایی را می‌توان در همگرایی متقابل در قالب انواع پیمان‌های پولی و قراردادهای سوآپ ارزی دوجانبه طراحی کرد و از ظرفیت هم‌افزایی کشورمان با سایر کشورها حتی کشورهای که با تهدیدات هیبریدی مشابه کشورمان مواجه‌اند فرصت‌سازی کرد. باید مراقب ارزش زمانی انعقاد پیمان‌ها و عملیاتی نمودن آن‌ها بود.
- طراحی نظام امنیت اقتصادی منطقه (هاب منطقه): طراحی مدل‌های همکاری اقتصادی و مالی با قابلیت مواجهه با تهدیدات هیبریدی به‌ویژه تهدیدات سایبری
- طراحی نظام امنیت اقتصادی جمعی و برقراری نظام اتحاد در بین کشورهای هدف: به‌کارگیری راهبرد «همه بر ضد یکی» مانند "قطع وابستگی به دلار"، "قطع وابستگی به سامانه‌های مخابراتی مالی و تجاری" مانند سوئیفت "طراحی مقررات متحدالشکل در زمینه‌های مختلف تجاری، بانکی و مالی منطقه‌ای از طریق مراکز مالی و تجاری منطقه‌ای جهت تسهیل مبادلات تجاری و مالی
- شناسایی نقشه‌ی راه و نقاط هدف، نقاط ضعف دشمن: این اهداف عمدتاً سیاسی و اقتصادی است. در این میان، تضعیف یا تغییر نظام سیاسی حاکم بر یک کشور از طریق ایجاد نارضایتی در مردم و یا محدود کردن منابع موردنیاز برای تأمین معیشت، مهم‌ترین هدف کلان محسوب می‌شود.

	Market Crash	Sovereign Crash	Price Shock	Interstate War	Terrorism	Separatism Conflict	Social Unrest	Earthquake	Volcano	Tropical Windstorm	Temperate Windstorm	Flood	Tsunami	Drought	Freeze	Heatwave	Power Outage	Cyber Attack	Solar Storm	Nuclear Accident	Human Epidemic	Plant Epidemic	
Market Crash	4	3	3	2	3	2	3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Sovereign Crash	3	4	3	3	3	3	3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Price Shock	2	2	4	2	2	2	3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Interstate War	3	3	3	4	3	3	3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	3	1	2	2	2	2
Terrorism	2	2	2	2	4	3	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	2	2	2	2
Separatism Conflict	2	3	3	3	3	4	3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	2	1	1	1
Social Unrest	2	2	2	2	3	3	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	2	1	1	1
Earthquake	2	2	2	1	1	1	2	0	0	1	1	1	3	0	0	0	3	0	0	3	2	1	1
Volcano	2	2	2	1	1	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	2	1
Tropical Windstorm	2	2	2	1	1	1	1	0	0	0	0	3	0	0	0	0	3	0	0	1	1	1	0
Temperate Windstorm	1	1	1	1	1	1	1	0	0	0	0	2	0	0	1	0	3	0	1	0	0	0	0
Flood	1	1	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	1	2	0	0
Tsunami	1	1	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	3	0	0	0
Drought	1	2	3	2	1	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	1	0	0	0
Freeze	1	1	2	1	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	1	1	1	1	1
Heatwave	1	1	1	2	1	2	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0
Power Outage	1	2	2	1	0	0	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	4	0	0	2	1	1	1
Cyber Attack	1	2	1	2	0	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	4	0	2	0	0	0
Solar Storm	2	2	2	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	1	3	0	0	2	0	0	0
Nuclear Accident	2	2	1	2	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0
Human Epidemic	3	3	3	1	1	0	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	2	0	0
Plant Epidemic	2	2	3	2	1	2	2	0	1	0	0	0	0	1	1	1	0	0	0	0	0	0	2

Consequential Threat

- 0 No causal linkage
No significant ability to exacerbate
- 1 No causal linkage,
but would exacerbate consequences if they occur
- 2 Weak potential
to trigger threat occurrence
- 3 Strong potential
to trigger threat occurrence
- 4 Ability to trigger
Other threats within same type class

طراحی مدل تهدید-ریسک-آسیب-جنگ-تخریب و تعیین اولویت‌ها

۱- نفت ابزار تهدید دشمن و تبدیل تهدیدات هیبریدی به فرصت‌های هیبریدی سطح ذخایر نفتی، تولید، سطح بازار (میزان فروش، قیمت فروش) زمینه‌ساز ایجاد فرصت است مشروط بر عدم وابستگی نظام مالی کشور به درآمدهای نفتی

جدول ۴- میزان و رتبه کشورهای دارنده‌ی بیشترین ذخایر نفتی جهان

رتبه	کشور	بشکه (میلیون بشکه)
1	Venezuela	300,878
2	Saudi Arabia	266,455
3	Canada	169,709
4	Iran	158,400
5	Iraq	142,503
6	Kuwait	101,500
7	United Arab Emirates	97,800
8	Russia	80,000
9	Libya	48,363
10	United States	39,230
11	Nigeria	37,062
12	Kazakhstan	30,000
13	China	25,620
14	Qatar	25,244
15	Brazil	12,999
16	Algeria	12,200
17	Angola	8,273
18	Ecuador	8,273
19	Mexico	7,640
20	Azerbaijan	7,000

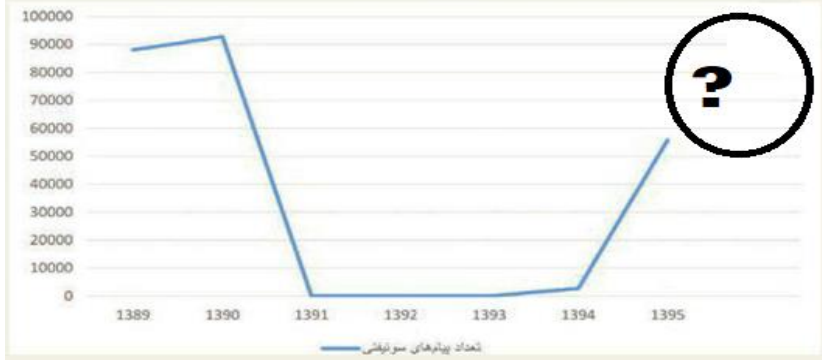
منبع: (www.worldatlas.com, 2018)

۲- سوئیفت (SWIFT): با توجه به تحریم سوئیفت در سال‌های ۱۳۹۰ و ۱۳۹۱ و رفع تحریم بعد از توافق برجام، موضوع تهدید هیبریدی یا فرصت هیبریدی از سوئیفت به‌عنوان یکی از چالش‌های اقتصادی ایران باید در نظر گرفته شود. از یک‌سو ادامه‌ی استفاده از سوئیفت موجبات شفافیت مبادلات مالی و اطمینان بخشی به جامعه‌ی جهانی و نیز کاهش هزینه‌های مبادلاتی را به دنبال دارد و از سوئی و وابستگی ایجاد نموده و یادآور جمله‌ی چرچیل است: "دوست خود را نزدیک خود نگهدار و دشمنت را نزدیک‌تر"

وضعیت دریافت پیام‌های سونیفتی در فاصله سال‌های ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۶

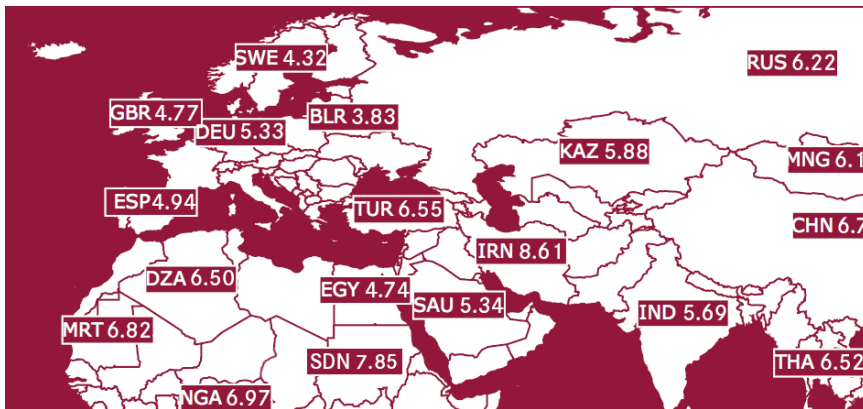
در دوران تحریم، شبکه سونیفت به طور کامل با بانک‌های ایران قطع رابطه کرده بود اما با اجرایی شدن برجام مجدد این رابطه برقرار و تعداد پیام‌های صادره و وارده سونیفت افزایش یافته است.

تعداد پیام‌های رد و بدل شده با سیستم سونیفت

منبع: سایت خبری سازندگی

۳- شفافیت مالی (FATF, CFT, AML) به‌عنوان یکی از راه‌های خروج از انزوای ایران- از طریق انواع گزارش‌های رتبه‌بندی و شاخص‌های بین‌المللی مانند شاخص مبارزه با پول‌شویی بازل ۲۰۱۸ که توسط کمیته‌ی بازل بانک تسویه بین‌المللی (BIS) به منظور ارزیابی میزان ریسک ناشی از پول‌شویی و تأمین مالی تروریسم کشورهای مختلف در جهان را ارزیابی می‌کند (www.baselgovernance.org, 2018).

منبع: www.baselgovernance.org, ۲۰۱۸

۴- خروج آمریکا از برجام و ارائه‌ی طرح بروکسل از سوی اتحادیه‌ی اروپا جهت حفظ برجام: هماهنگی آمریکا و اروپا در حفظ برجام و اعمال تحریم‌های جدید: تهدیدهای هیبریدی و فرصت‌های هیبریدی.

۵- سیاست یک‌جانبه‌گرایی آمریکا و بر هم زدن توافقات، با اعمال انواع تهدیدات هیبریدی با استفاده از تهدیدات نوپدید، بازپدید و ناپدید در همه‌ی حوزه‌ها در سطح جهان اعم از تهدیدات زیست‌محیطی، تهدیدات انسانی، آب، نفت و انرژی، سیاسی، جنگ‌های مالی، تجاری و سایبری. فرصتی برای دوجانبه‌گرایی و استفاده از ظرفیت هم‌افزایی بین کشورها.

نتیجه‌گیری:

نظام بین‌الملل با سیکل جدید از بی‌ثباتی در نقاط مختلف مواجه شده و برای مقابله با آثار و پیامدهای منفی آن کشورها هم باید در سطح داخلی اصلاحات انجام داده و نیروهای داخلی را متحد کنند و در عرصه‌ی خارجی نیز کشورهای مختلف ضمن پرهیز از انزوا، باید به دنبال راهکارهای جمعی برای رفع تهدیدات امنیت و ثبات بین‌الملل باشند.

بی‌گمان علت اصلی گستاخی دشمنان را می‌بایست در تفرقه و اختلاف امت و ملت دانست و تا زمانی که مردم از اتحاد و وحدت برخوردار و بهره‌مند هستند دشمن نمی‌تواند در ملتی نفوذ کند و از راه حملات و یورش‌های بیرونی آسیب جدی بر ایشان وارد سازد. خداوند در آیاتی چند تبیین می‌کند که اختلاف‌های کوچک و بزرگی که در امت پدید می‌آید موجب می‌شود تا دشمن از رخنه پدید آمده استفاده کند و با بزرگ‌نمایی و یا بزرگ کردن رخنه برای خود راهی فراهم آورد و به اهداف خود دست یابد.

این سنت و قانون الهی است که هر ملتی که در دام اختلاف افتاد، از درون و بیرون تحت فشار قرار گرفته و از میان‌رفته و جز نام و نشانی از آن‌ها باقی نمانده است. در برخی از آیات از بر باد رفتن سخن می‌گوید و می‌فرماید که اختلافات موجب می‌شود تا «بذهب ریحکم». این بدترین تعبیر درباره از میان رفتن و نیست شدن است که در فرهنگ قرآن و ادبیات عربی گفته شده است. بنابراین مهم‌ترین عامل نه‌تنها در مقابله با تهدیدات بلکه عامل بازدارنده از حملات، حفظ وحدت اجتماعی و انسجام ملی است. از این رو دشمن می‌کوشد پیش از هر حمله فیزیکی نخست این سد استوار را بشکند و با ایجاد اختلافات و تفرقه در صفوف ملت و امت آنان را به خود سرگرم سازد. از دیگر راهکارهای قرآنی برای مقابله با تهدیدات، آمادگی کامل نظامی و روحی و معنوی از سوی

ملت است، لذا فرمان می دهد تا از نظر منابع انسانی و مالی و تدارکاتی خود را تجهیز کنید به اندازه ای که در دل دشمن ترس و وحشت بیفتد: واعدوا لهم ما استطعتم من قوه... ترهبون به عدو الله و عدوكم.

در حقیقت سیاست های تهاجمی دولت اسلامی و ملت و امت اسلام می بایست به عنوان یک راهبرد اساسی در برنامه ها وجود داشته باشد. دشمن نباید فرصت این را بیابد که ترس و وحشت از وی دور شود و احساس امنیت کند. بنابراین ایجاد ناامنی روحی و روانی در دشمن باید به عنوان سیاست اصلی مورد توجه امت و دولت اسلامی باشد تا دشمن به خود اجازه ندهد در اندیشه تجاوز باشد چه رسد که آن را عملی سازد و یا حتی به درون شهرها و خانه های مسلمانان وارد شود؛ زیرا چنان که دیدیم و امیر مؤمنان علی (ع) نیز گوشزد کرده هرگاه دشمن به شهرها و خانه های شما به هر شکلی وارد شده باشد، امنیت و آرامش و آسایش را از شما سلب می کند. در شرایط کنونی که تمام کفر در برابر تمام ایمان و اسلام ایستاده و در تمامی سرزمین های اسلامی مؤمنان را تهدید می کند می بایست با حفظ وحدت و توکل به خدا و فراهم آوری عوامل بازدارنده، دشمن را نه تنها به بیرون مرزها برانیم بلکه می بایست کاری کنیم که دیگر وسوسه حمله به خود راه ندهد.

فهرست منابع:**الف - منابع فارسی**

- ابراهیم پور کومله، س. خزائی، ک (۱۳۹۱)، آسیب‌های نوپدید، شبکه‌های اجتماعی مجازی در کمین خانواده‌ی ایرانی، نخستین کنگره ملی فضای مجازی و آسیب‌های اجتماعی نوپدید.
- افتخاری، ا (۱۳۸۰)، ناامنی جهانی. پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- افتخاری، ا (۱۳۸۳)، امنیت جهانی، رویکردها و نظریه‌ها. پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- افتخاری، ا. (۱۳۹۰)، تهدید نرم و امنیت اخلاقی (مطالعه موردی قوم سدوم در قرآن کریم)، مطالعات قدرت نرم، سال اول، شماره ۳، صص ۵۰-۵.
- حسین زاده، ا (۱۳۸۹)، اقتصاد سیاسی- نظامی گری آمریکا، تهران: نشر نی.
- صباغیان، ح. (زمستان ۱۳۸۴)، مروری بر بیماری‌های مشترک نوپدید و بازپدید. مجله اپیدمیولوژی ایران، دوره ۱، شماره ۲، صص ۱-۹.
- عبدالله خانی، ع. (۱۳۸۳)، نظریه‌های امنیت؛ مؤسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر، تهران.
- عبدالله خانی، ع (۱۳۸۶)، رویکردها و طرح‌های آمریکایی درباره ایران. مؤسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر تهران.
- هانتینگتون، س (۱۳۸۴)، نظریه برخورد تمدن‌ها. ترجمه مجتبی امیری، مرکز چاپ و انتشارات وزارت امور خارجه.

ب - منابع انگلیسی

- Cordesman, A.H. (2014), Iran, sanctions, energy, arm control and regime change. a report of the csis burke chair in p120-13
- Gwin, C. (Sep 26, 2018), Nuclear Weapons in the New CyberAge: A Report of the Cyber-Nuclear Weapons Study Group. Nuclear Threat Initiative (NTI), Building and Safer World.
- Jackson, B. A., & Frelinger, D. R. (2009), Emerging Threats and Security Planning, How Should We Decide What Hypothetical Threats to Worry About. Occasional Paper, pp. 1-14.
- Nye, S.J (2004), Soft Power: the Means to Success in World Policies. New York: Public Affairs
- Cambridge Centre for Risk Studies (2017), Cambridge Global Risk Index 2017, University of Cambridge
- U.S. Department Of The Treasury, I. S. (2018), U.S. Department Of The Treasury .
- <https://home.treasury.gov> .
- www.baselgovernance.org. (2018).
- www.worldatlas.com. (2018).
- www.sid.ir(2018).

- www.noormags.com(2018).
- <http://www.gallup.com>(2018).
- www.cbi.ir(1387-1396).
- www.BIS.org(2018).